

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก ด้วยหลักพุทธธรรม*

Guidelines for Preventing and Resolving Violence Against Children According to Buddhist Principles

¹ชฎาพร บุญหนา และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Chadaporn Boonhna and Khanthong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: chadapornfon@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคมไทยนับวันยิ่งมีความซับซ้อนส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงต่อเด็กที่สูงขึ้น หลายเหตุการณ์เด็กตกเป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือระบายอารมณ์ ทั้งจากบุคคลในครอบครัว หรือผู้ดูแล ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฐมวัย หากไม่รีบแก้ไข จะส่งผลให้เกิดการส่งต่อวัฒนธรรมการใช้ความรุนแรงในสังคม ทั้งนี้ แนวทางการแก้ปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กที่ผ่านมา นอกจากด้วยกลไกทางกฎหมาย และกระบวนการช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญจำเป็น แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า รากเหตุของปัญหาการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็ก เป็นเรื่องของจิตใจที่บิดเบี้ยวและขาดการนำหลักธรรมมาหล่อหลอมจิตใจให้มีความเมตตากรุณาต่อกันและกัน จึงมีความเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กควรหันมาตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาพัฒนาบ่มเพาะจิตใจเพื่อเป็นคาถาเตือนใจไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง บทความนี้จึงมุ่งหมายในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กโดยหลักพุทธธรรม 4 ประการ กล่าวคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยหวังว่าจะเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อเด็กปฐมวัย เพื่อความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: การป้องกันและแก้ไข; การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก; พุทธธรรม; พรหมวิหาร 4

Abstract

As Thai society has become more complicated, there has also been an increase in violence towards children. In many cases, children have been victims of violence in solving problems or have been used by family members or caregivers as a tool to vent emotions. If violence problems in children, especially in early childhood, are not addressed, the culture of violence in society will continue. Until now, the guidelines for resolving violence against children have been legal mechanisms and relief measures from the government or related

*Received September 25, 2023; Revised November 25, 2023; Accepted November 28, 2023

agencies. However, the researcher believes that the roots of violence problems in children are due to a twisted mind that lacks the use of the Dhamma to uplift the mind and cultivate loving kindness and compassion. Therefore, it is necessary for authorities and people involved in child care to raise awareness of the consequences of violence on children. This includes applying the Buddhadhamma to cultivate the mind not to use violence. This research article aims at presenting the guidelines for resolving violence against children by using the following dhammas: *mettā* (loving-kindness), *karunā* (compassion), *muditā* (sympathetic joy), and *upekkhā* (equanimity). These dhammas can help prevent inappropriate behavior that leads to violence against children in order to achieve happiness and peace in families, communities, and society.

Keywords: Preventing and Solving; Violence Against Children; Buddhadhamma; Brahmavihāra
4

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงที่เด็กเป็นผู้ถูกกระทำนั้นนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมโลกและสังคมไทย ซึ่งเป็นปัญหามานาน ในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่า สถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นและมีปริมาณการใช้ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน จนถึงระดับประเทศ ปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สังคมไทยควรให้ความสำคัญ เพราะต่อไปในอนาคตเด็กคือทรัพยากรหลักของการพัฒนาประเทศชาติ โดยปัจจุบันปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก เกิดขึ้นทั่วโลกและมีอัตราเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี จากสถิติความรุนแรงต่อเด็กทั่วโลก ตามฐานข้อมูลทั่วโลกของ UNICEF เด็กเล็กประมาณ 3 ใน 4 ถูกผู้ดูแลงโศขทางวินัยอย่างรุนแรงเป็นประจำ ยิ่งไปกว่านั้น 1 ใน 4 ของเด็กเล็กที่อาศัยอยู่กับแม่ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากคู่ครอง (UNICEF, 2020) สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กนับวันยิ่งเพิ่มขึ้นและได้รับการติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

สำหรับปัญหาความรุนแรงต่อเด็กในประเทศไทย ไตรมาส 1 ปีงบประมาณ 2565 พบว่า มีจำนวนความรุนแรงในครอบครัวสูงขึ้นถึง 667 ราย หากเปรียบเทียบในช่วงไตรมาส ที่ 1 ของ 5 ปีที่ผ่านมา (ปีงบประมาณ 2561-2565) พบว่า ความรุนแรงในครอบครัว ปี 2565 สูงสุด เท่ากับ 29% (Department of Women's Affairs and Family Development, 2022) ผู้ถูกกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กและสตรี จากข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติเปิดเผยว่า 16 ปีที่ผ่านมา มีการใช้ความรุนแรงต่อเด็กมากกว่า 1,300 ราย และยังพบจำนวนเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (PPTV Online, 2021) มีผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็ก พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการสื่อสารในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรุนแรงในครอบครัว ในขณะที่ประวัติการทะเลาะวิวาทและความเครียดของบิดามารดามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรุนแรงในครอบครัวของเด็กวัยเรียน (Wacharasin¹, Khamngoen², Sriprasan³, 2018) ทั้งนี้ปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสังคม แต่ยังส่งผลไปถึงระดับสภาวะจิตใจของเด็กที่จะถูกฝังลึกจากการถูกกระทำรุนแรง และในระยะยาวจะขยายไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทยได้

นอกจากประเด็นความรุนแรงต่อเด็กที่เกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัวแล้ว ปัจจุบันยังเห็นประเด็นความรุนแรงจากสถานรับเลี้ยงเด็กหรือพี่เลี้ยงที่รับจ้างดูแลเด็ก ตัวอย่างข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

ที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเด็ก เช่น กรณีผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก พลังมือจับหัวเด็ก 1 ขวบ โขกพื้น อ้างว่าเด็กร้องไห้จนงอแงตลอดเวลาไม่ยอมหยุด อีกทั้งใช้หัวเด็กโขกพื้นด้วยโดยไม่ได้ตั้งใจ จนต้องนำเด็กส่งโรงพยาบาลด้วยอาการสมองบวม และเด็กเสียชีวิตลงในที่สุด (Thairath Online, 2023) หรือประเด็นครูพี่เลี้ยงเด็ก ทำร้ายร่างกายเด็กในสถานสงเคราะห์ จ.สระบุรี ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์ สาเหตุที่เกิดการกระทำ คือการลงโทษภายในบ้านที่ดูแลเนื่องจากเด็กก่อเหตุทะเลาะกัน และหนีออกจากสถานที่พักอาศัย จึงถูกเรียกตัวกลับมาลงโทษที่บ้าน ด้วยวิธีการการต่าง ๆ เช่น มัดมือมัดเท้าโดยอ้างว่าเป็นกติกากลับมาของบ้านที่ต้องถูกลงโทษ (Thairath Online, 2023) หรือกรณีของครูพี่เลี้ยงทำร้ายร่างกายเด็กกอนุบาลในโรงเรียน เป็นต้น จากหลาย ๆ เหตุการณ์ที่น่าสะทือนใจ แล้วเหตุใดปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะผู้ดูแลเด็กยังคงขาดหลักธรรมในการดูแลเด็กและการดำเนินชีวิต บทความนี้ ต้องการนำเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กเชิงพุทธ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปปรับใช้ในการดูแลบุตรหลาน บุคคลหรือบุคลากรในองค์กรที่มีหน้าที่ดูแลเด็กได้

ความหมายของความรุนแรงต่อเด็ก

เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี บริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส (Legal Affairs Bureau, Office of the Permanent Secretary for Interior, 2003) องค์การอนามัยโลก ได้นิยามความรุนแรงไว้ว่า การจงใจใช้กำลังหรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น กลุ่มคนหรือสังคม ซึ่งมีผลทำให้เกิดหรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ เสียชีวิต หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ รวมถึงการยับยั้งการเจริญงอกงาม การกีดกันหรือปิดกั้น ทำให้สูญเสียสิทธิบางประการ หรือขาดการได้รับสิ่งที่สมควรจะได้รับ (World Health Organization (WHO), 2002) มูลนิธิศูนย์พิทักษ์เด็ก ให้นิยามความรุนแรงต่อเด็ก คือ การกระทำหรือละเว้นการกระทำในการเลี้ยงดูเด็กจนส่งผลให้เด็กเสียชีวิต หรือได้รับอันตรายด้านร่างกาย พัฒนาการ และสุขภาพจิต การล่วงละเมิดทางเพศ ตลอดจนการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก ใช้ให้เด็กกระทำหรือประพฤติในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ พัฒนาการหรือ ชัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ทั้งนี้รวมถึงละเว้น การกระทำจนทำให้เกิดความเสียหายต่อภาวะดังกล่าวข้างต้นด้วย (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2020)

ประเภทความรุนแรงต่อเด็ก มูลนิธิศูนย์พิทักษ์เด็ก แบ่งประเภทการกระทำที่เข้าข่ายการใช้ความรุนแรงต่อเด็กไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การทำร้ายร่างกาย (Physical Abuse) คือ การกระทำใด ๆก็ตามที่ทำให้เกิดบาดเจ็บทางร่างกาย โดยตั้งใจ รวมถึงการตีกวนยี่ที่มีการลงโทษทางกายทั้งการใช้และไม่ใช้วัตถุ เช่น การชกตอย ตบตีใช้ของร้อน การกดน้ำ การใช้สารพิษ การผูกมัด รวมถึงเขย่าเด็กเล็ก

2. การทำร้ายจิตใจ (Emotional Abuse) คือ การที่ผู้ดูแลไม่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ดูแล หรือมีการทำร้ายจิตใจหรืออารมณ์ของเด็ก รวมไปถึงการไม่สนับสนุนให้เด็กเติบโตได้อย่างมั่นคงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ความดีงาม และการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. การล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Abuse) คือ การให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางเพศของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ซึ่งตามพัฒนาการแล้วเด็กมักจะไม่มี ความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น ผู้กระทำอาจเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นเด็กที่โตกว่า ซึ่งสามารถใช้อายุ หรือพัฒนาการที่มากกว่าทำให้เด็กถูกควบคุม ชักนำ หรือใช้กำลังบังคับให้ร่วมกิจกรรมทางเพศ ทั้งนี้อาจมีหรือไม่มี การจับต้องเด็ก ในกรณีที่ไม่ได้จับต้องเด็ก

4. การละเลยทอดทิ้ง (Neglect) คือ การทอดทิ้งไม่ให้การดูแลหรือจัดหาสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ให้เป็นปกติสุขแก่เด็ก ทั้งที่อยู่ในฐานะที่สามารถจัดหาได้ อาจเกิดทุกด้านหรือเพียงบางด้าน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัย ความสะอาดร่างกาย สภาพแวดล้อม การรักษาพยาบาล การศึกษาฯ (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2000)

ทั้งนี้ ความรุนแรงทุก ๆ ประเภทที่เกิดขึ้นกับเด็ก ไม่จบที่วัยเด็กหรือช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่ปมความเจ็บปวดนี้จะติดตัวเขาไปตลอดชีวิต

สาเหตุและผลกระทบของความรุนแรงต่อเด็ก

การใช้ความรุนแรงต่อเด็กในทุก ๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น ความรุนแรงทางกาย เช่น การทุบตี ฆาตกรรม กักขัง บีบบังคับ ดึงผม กระทบกระชากผม จับผมหรือแขนขา การใช้อาวุธทำร้ายร่างกาย ความรุนแรงทางคำพูดหรืออารมณ์ เช่น การใช้คำพูดวาจา การแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดการดูหมิ่น เหยียดหยาม การกลั่นแกล้ง การข่มขู่ การตีตรา การไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดู ทำให้เกิดความกลัว สะเทือนใจ และความรุนแรงทางเพศ เช่น การถูกล่วงละเมิดสิทธิของบุคคล การถูบบังคับ คำ สัมผัส แอบดู รวมไปถึงการกักขังหน่วงเหนี่ยวไม่ให้มีอิสรภาพ โดยสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นล้วนมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก ได้แก่

1. ประสบการณ์ความรุนแรงในวัยเด็กที่เคยโดนทำร้ายร่างกายและจิตใจ หรือ Adverse childhood experiences (ACE) ที่หล่อหลอมให้กลายเป็นความกระด้างภายในจิตใจ จะทำให้เกิด Toxic stress responses คือปฏิกิริยาความคิดที่ตอบสนองต่อความเครียด ส่งผลถึงการใช้ชีวิต จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Tantasuti, 2022)

2. ความเจ็บป่วยทางจิต ความเจ็บป่วยซึ่งเกิดจากการใช้สารเสพติดต่าง ๆ การดื่มสุรา หรือ แอลกอฮอล์ของผู้ลงมือกระทำการรุนแรง

3. ความเครียดทางการเงิน การแข่งขันสูงทางการศึกษา การมุ่งเน้นด้านรายได้ ความอ่อนโยนที่จะทำให้อีกผู้หนึ่งน้อยลง ทำให้ความเครียดมีผลต่อการเกิดความวิตกกังวล สามารถสร้างแรงกดดันอย่างมากต่อตัวผู้ดูแลเด็ก นำไปสู่การปะทุความรุนแรงผ่านการดูแลเด็กได้

4. การไม่มีองค์ความรู้ หรือทักษะการเลี้ยงดูเด็ก ขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และการดูแลเด็กในมิติต่าง ๆ หากมีไม่เพียงพอ ก็จะทำให้ขาดความมั่นใจ เกิดความกังวล ผิดหวังในผลลัพธ์ ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถนำไปสู่สภาวะอารมณ์เชิงลบ ความหงุดหงิดและเกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับเด็กได้

5. ความโดดเดี่ยวทางสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม เมื่อต้องใช้ชีวิตโดดเดี่ยวเพียงลำพัง ทำให้ไม่มีช่องทางที่จะระบายความเครียดให้น้อยลงได้ ไม่มีเพื่อนคู่คิด ไม่มีคนให้คำปรึกษาแนะนำ หากสะสมเป็นระยะเวลานานก็จะเพิ่มความเสี่ยงในพฤติกรรมรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กได้

6. การส่งต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยความเคยชินจากการถูกเลี้ยงดูมาแบบไหน ก็ส่งต่อการเลี้ยงดูเด็กแบบนั้นตามสัญชาตญาณ รวมถึงทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อผิด ๆ ของผู้กระทำ ความรุนแรง ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมผิด ๆ ที่เรียกว่ามายาคติ (myths) ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและพฤติกรรม ทั้งของผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและบุคคลอื่น ๆ ทำให้วงจรความรุนแรงคงอยู่ต่อไป

7. สิ่งแวดล้อมรอบข้างที่เอื้อให้เกิดความรุนแรง เช่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ การสื่อสารกับบุคคลรอบข้าง บุคคลที่มีความเครียดระหว่างตั้งครรภ์ ส่งผลให้ลูกที่เกิดมามีอารมณ์หงุดหงิดง่าย ทำให้เป็นพิษต่อเซลล์ประสาทและเซลล์สมองไม่ปกติ ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ นอกจากนี้ แม่ที่มีภาวะแทรกซ้อน อย่างเช่น ภาวะแท้งคุกคาม มีเลือดออก ครรภ์เป็นพิษ คลอดเด็กก่อนกำหนด หรือแม่ที่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า นั้น มีผลต่อการ

พัฒนาสมองของทารกในครรภ์ทำให้เด็กเป็นโรคสมาธิสั้น และมีความสามารถในการควบคุมตนเองบกพร่อง (Hongsa-nguansri, 2014)

นอกจากนี้สาเหตุความรุนแรงต่อเด็กที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากสภาพครอบครัวที่ขาดความพร้อมในการมีบุตร ทำให้เด็กขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ที่ต้องทิ้งเด็กไว้กับญาติ พี่เลี้ยง หรือปล่อยให้ตามลำพัง เป็นมูลเหตุให้เกิดโอกาสที่เด็กจะถูกทำร้าย ถูกกระทำความรุนแรงจากญาติ หรือพี่เลี้ยง ทำให้กลายเป็นเด็กเก็บกด ไม่กล้าสบตาผู้อื่น ส่งผลต่อการเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Sodsri, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กในช่วง 6 ขวบปีแรก ซึ่งเป็นช่วงเวลาทองแห่งพัฒนาการ ทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านการเรียนรู้ ด้านทักษะสังคม ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านความคิดสติปัญญา ด้านการตัดสินใจฯ หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระทบหรือสร้างบาดแผลก็จะส่งผลให้พัฒนาการเด็กด้านนั้น ๆ หยุดพัฒนาทันที ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก จะส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง ดังนี้

1. ผลกระทบด้านร่างกาย เด็กจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางร่างกายที่ผิดปกติเนื่องจากการขาดสารอาหาร พิกการ เจ็บป่วยบ่อย หรือถูกทำร้ายเป็นประจำ นอกจากนี้ยังทำให้เด็กไม่มีสมาธิในการเรียนหนังสือ สำหรับเด็กที่ถูกทำร้ายทางเพศอาจเกิดโรคมะเร็งหรือตั้งครรภ์ได้ ถ้าเกิดเหตุการณ์แบบนี้ในวัยเด็ก และเกิดขึ้นภายในบ้านของตนเอง จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา (Biology) ในสมองส่วนที่ควบคุมอารมณ์ (amygdala) ซึ่งเมื่อตอบสนองต่อความกลัวจะทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและทำงานมากกว่าปกติ แม้จะผ่านพ้นเหตุการณ์นั้น ๆ มาแล้วก็ตาม ในระยะยาวจะทำให้เกิดความเข้าใจในบางเรื่อง ที่ต่างกับคนทั่วไป เนื่องจากมีความเข้าใจที่ผิดแปลกไปจากการที่สมองถูกกระตุ้นตลอดเวลา เช่น บางเรื่องที่เป็นเหตุการณ์ปกติธรรมดา เด็กที่มีภาวะดังกล่าว อาจตอบโต้ด้วยท่าทีที่รุนแรง ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีสมองส่วนที่ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกในแง่ของความทรงจำ (Hippocampus) ซึ่งถ้าเจอเรื่องดีส่วนนี้จะกระตุ้นให้มีความทรงจำร่วมอยู่ด้วย แต่ถ้าถูกทำร้ายเรื้อรังจะทำให้มีขนาดเล็กลง ทำให้มีปัญหาเรื่องความทรงจำ รวมถึงสมองส่วนควบคุมความหุนหันพลันแล่น (Cerebral cortex) เมื่อถูกกระตุ้นบ่อยครั้ง ความยั้งคิดจะลดลงและเป็นคำตอบว่าทำไมเด็กถึงแสดงออกอย่างก้าวร้าวในบางครั้ง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Pao-in, 2022)

2. ผลกระทบด้านจิตใจ การถูกทำร้ายอย่างรุนแรงหรือเกิดขึ้นเป็นประจำจะทำให้เด็กขาดความอบอุ่น รู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความหวาดกลัว หวาดระแวงในบุคคลอื่น เกิดอาการซึมเศร้า หวาดผวา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีปัญหาสุขภาพจิตหรือความเครียดอย่างรุนแรง อาจหันไปพึ่งพาสารเสพติด หรือเกิดแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายได้ง่าย (Office of the Permanent Secretary, 2020)

3. ผลกระทบด้านพฤติกรรม เด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงอาจกลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ผิดปกติในอนาคต เช่น เป็นคนที่แยกตัวออกจากสังคม ต่อต้านสังคม นิยมการใช้ความรุนแรง ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมได้ อย่างเช่น กรณีข่าวของคนที่ร้ายที่ล่องละเมียดทางเพศเด็ก โดยอ้างว่าฝังใจจากวัยเด็ก เพราะเคยถูกกระทำในลักษณะเดียวกัน ในทางอาชญาวิทยา พบงานวิจัยของนักวิชาการ ระบุว่ามีความเป็นไปได้สูงที่คนร้ายซึ่งเคยถูกกระทำความรุนแรงในช่วงวัยเด็กในทุก ๆ รูปแบบ เมื่อโตขึ้นก็จะก่อความรุนแรงกับบุคคลอื่นเช่นกัน (Phutrakul, 2023)

กล่าวได้ว่า ความรุนแรงต่อเด็กมีผลกระทบและมีผลเสียต่อจิตใจและพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ถ้าหากครอบครัว และสังคมไม่ร่วมกันช่วยลดความรุนแรงต่อเด็กให้หมดไป หรือลดน้อยลง จะส่งผลกระทบต่ออีกมากมายในการพัฒนาประเทศของเรา

สังคัมกับการป้องกันและแก้ไขการปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก

จากปัญหาความรุนแรงที่กระทำต่อเด็กมีสถานการณ์เพิ่มขึ้นทุกวันนี้หน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชน รวมถึงผู้ปกครองซึ่งมีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดควรที่จะหามาตรการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุขึ้นกับเด็ก ซึ่งมีผู้เสนอแนะแนวทางป้องกันไว้หลายแนวทาง ดังนี้

1) ในระดับครอบครัว โดย มูลนิธิพิทักษ์เด็ก ได้เสนอแนวทางไว้โดยสรุปคือ ตั้งแต่ระดับครอบครัว โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้บ้านเป็นที่ปลอดภัย ไร้ความรุนแรงสำหรับเด็ก ช่วงเด็กเล็ก ต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ปลอดภัย และเด็กต้องอยู่ในความดูแลของผู้ปกครองเพื่อป้องกันอันตรายจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ช่วงประถม คอยแนะนำให้เด็กประพฤติปฏิบัติในเรื่องที่ไม่ก่ออันตรายแก่ตนเอง ไม่ควรให้ไปไหนตามลำพัง ช่วงมัธยม สอนให้เด็กประเมินสถานการณ์อันตรายจากบุคคลต่าง ๆ รู้จักระมัดระวัง หลีกเลี่ยง และขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ได้ โดยพ่อแม่ผู้ปกครองต้องสังเกตพฤติกรรมเด็ก หากเด็กมีปัญหาให้หาสาเหตุ และวิธีแก้ไข และผู้ปกครองไม่ควรตีเด็ก ควรใช้วิธีการพูดคุยและสอนเด็ก ไม่กล่าวโทษเด็ก ไม่ซ้ำเติม แต่ควรหาวิธีการช่วยเหลือ (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2020)

2) ในระดับสถานศึกษา ปัญหาการรังแกกันหรือกลั่นแกล้งของเด็ก เป็นปัญหาความรุนแรงอันดับต้น ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังที่ปรากฏตามข่าว ทางสื่อต่าง ๆ ว่ามีเด็กทำร้ายร่างกายกัน สาเหตุเนื่องมาจากคำทอ หรือแกล้งกัน หรือเกิดจากการบูลลี่ร่างกายกัน พ่อแม่ ผู้ปกครองและคุณครู มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยป้องกันให้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนนั้นหมดลงได้ วิธีการแก้ไขคือ เริ่มที่พูดคุยกับเด็ก ให้เด็กได้ระบายความรู้สึกแย่ ๆ ที่ถูกเพื่อนแกล้งก่อน การที่ครูรับฟังโดยยังไม่ต้องรีบแนะนำอะไร แค่นั้นก็ทำให้เด็กรู้สึกดีขึ้นมาก และควรเรียกพ่อแม่เด็กมารับรู้ปัญหาร่วมกัน เพื่อพ่อแม่จะได้เป็นกำลังใจให้เด็กด้วย แล้วช่วยกันคิดถึงวิธีการจัดการ เปิดโอกาสให้เด็กคิดเองก่อน ถ้าเป็นไปได้การที่ให้เขาลองคิดวิธีการจัดการเอง แล้วดูว่าได้ผลเป็นอย่างไร ก็จะเป็นประสบการณ์ที่ดีและได้เรียนรู้ของเด็ก ๆ (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2020)

3) ในระดับสังคม พญ.เบญจพร ตันตสูติ จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น ให้แนวทางป้องกันความรุนแรงไว้ว่า ควรเริ่มตั้งแต่ ระดับของภาคสังคมและประชาชน อาจจะต้องร่วมมือกันในเรื่องของการเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการใช้ความรุนแรง และร่วมมือกันที่จะไม่เผยแพร่สื่อที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง หรือไม่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีในการเผยแพร่ความรุนแรง หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงทั้งในเรื่องของร่างกายและการใช้คำพูดที่รุนแรงต่อกัน พยายามคุยกันด้วยความมีสติมีเหตุผล และพยายามหาวิธีการจัดการกับอารมณ์ (Tantasuti, 2022)

4) ในระดับนโยบายและแนวทางปฏิบัติ โดย กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรมทางสังคม สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สป.พม.) ได้เสนอข้อเสนอแนะมาตรการและแนวทางในการดูแลและป้องกันเด็กจากความรุนแรงดังนี้

1. บุคลากรทุกระดับและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันสร้างระบบการปกป้อง ค้ำครองเด็ก โดย ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ โดยเริ่มจากสภาเด็กและเยาวชน
3. สร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย เช่น ให้เพื่อนบ้านเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังความรุนแรงในชุมชน
5. จัดฝึกอบรมผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและป้องกันเด็กจากความรุนแรง

6. มีระบบฉุกเฉินสำหรับการดูแลเด็กที่ได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก รวมทั้งป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์
8. ส่งเสริมให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดในการเข้าถึงแหล่งอบายมุขและสิ่งผิดกฎหมาย โดย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 29 ระบุว่า “ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตาม หมวด 3 และหมวด 4 จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมีชักช้า” หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา 24 นี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง (Legal Affairs Bureau, Office of the Permanent Secretary for Interior, 2003) จากข้อความของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก จะเห็นได้ว่าประชาชนทั่วไปที่พบเห็นการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก หรือสงสัยว่ามีการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก พ.ศ.2546 สามารถมีส่วนในการช่วยเหลือเด็กได้ โดยการเข้าไปช่วยเหลือเองหรือแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้การช่วยเหลือ
9. จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา บำบัดรักษา และจัดตั้งกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง
10. ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น สร้างความรัก ความผูกพันต่อกัน ดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว
11. ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาและบูรณาการฐานข้อมูลเกี่ยวกับการการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก
12. พัฒนาเครือข่ายการคุ้มครองเด็กร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
13. บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้กับเด็กในโรงเรียน (Office of the Permanent Secretary, 2020)

จากที่ได้ศึกษาค้นคว้าที่จะเสนอวิธีป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อเด็กที่ควรดำเนินการสรุปได้ดังนี้

1. การให้ความรู้ในการดูแลเด็กที่ต้องและป้องกันปัญหาที่จะนำไปสู่ความรุนแรงต่อเด็กได้ เช่น ในครอบครัวคือการเลี้ยงดูเชิงบวก การสร้างวินัยในเชิงบวก ส่งเสริมการสื่อสารอย่างเปิดเผย และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแล สามารถลดความเสี่ยงของพฤติกรรมรุนแรงในเด็กได้ โดยการจัดการฝึกอบรมแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเทคนิคการเลี้ยงดูในเชิงบวก การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการจัดการความโกรธ โรงเรียนเน้นที่การส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ การควบคุมอารมณ์ การแก้ปัญหา และการแก้ไขข้อขัดแย้ง
2. การสร้างความตระหนักรู้ ถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาของความรุนแรงต่อเด็ก
3. การส่งเสริมสนับสนุนในทุก ๆ ภาคส่วน ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม ที่ต้องร่วมมือกันในการป้องกัน ชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การให้คำปรึกษา สามารถช่วยลดความรุนแรงต่อเด็กได้ สนับสนุนกฎหมายและนโยบายที่เข้มงวดมากขึ้นเพื่อปกป้องเด็กจากความรุนแรง สนับสนุนให้รัฐบาลดำเนินการและบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและให้การสนับสนุนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน มีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้นำศาสนา และองค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมการไม่ใช้ความรุนแรงและการคุ้มครองเด็ก สร้างวัฒนธรรมของการเอาใจใส่ ความเคารพ และความเข้าใจต่อเด็ก

จากแนวทางการป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อเด็กในปัจจุบันของผู้เกี่ยวข้องในสังคม พบว่ายังมี การกระทำความรุนแรงต่อเด็กอยู่เป็นจำนวนมาก ตามข่าวที่ปรากฏซึ่งแสดงให้เห็นว่าการป้องกันยังไม่ได้ผล จึงควรรักษาหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมของพระพุทธองค์มาประยุกต์ใช้กับกฎหมายและมาตรการที่ใช้อยู่ใน

ปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาคาการกระทำรุนแรงต่อเด็กให้มีความยั่งยืนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีหลากหลายหน่วยงานที่นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานแล้วเกิดผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้น เช่น การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านเมตตาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความไว้วางใจต่อ เด็กนักเรียนทุกระดับชั้น ทุกคน ตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนทุกคน ด้านกรุณา ครูผู้ดูแลเด็กควรให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้านมุทิตาครูผู้ดูแลเด็กควรยิ้มแย้ม แสดงความยินดี หรือมอบรางวัลให้กับนักเรียนที่ได้กระทำความดีตามโอกาส อันควร และด้านอุเบกขา ครูผู้ดูแลเด็กควรปกครองเด็กนักเรียนในชั้นเรียนด้วยความเป็นธรรม มีความ ยุติธรรม และให้ความเสมอภาคแก่นักเรียนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน (Laongthong, Thinsandee, and Srisarakham, 2019)

พุทธธรรม: แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการกระทำรุนแรงต่อเด็ก

พุทธธรรม เป็นคำสอนเดิมแท้ของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบนี้ ต่อมาเมื่อนำไปให้ผู้อื่นฟังเรียกว่า มัชฌิมนธรรมหรือหลักธรรมสายกลาง และทรงเรียกข้อปฏิบัติอันเป็นระบบที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้นว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือหลักธรรมสายกลาง เพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความหมายแท้จริง ได้ว่า ธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่มีจริง (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1995) ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของคำว่า พุทธธรรม มีความหมายครอบคลุม เพราะพุทธธรรมสอนเรื่องความทุกข์ทั้งมวลของสาธารณชน พุทธธรรมนั้นเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องว่า เป็นการแก้ตรงสาเหตุและเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาซึ่งตรงกับหลักการที่ว่า กันไว้ดีกว่าแก้พุทธธรรมจึงเป็นการสาธารณสุขที่แท้จริง แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. หลักธรรมที่ว่าด้วยตัวสภาวะหรือความจริงของธรรมชาติ 2. หลักธรรมที่ว่าด้วยการปฏิบัติหรือการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ได้แก่ มรรค 8 (Wasi, 1998) กล่าวโดยสรุปว่า พุทธธรรมคือหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาคาการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หลักพุทธธรรมเป็นทั้งแนวทางป้องกันและการแก้ไขรวมถึงเยียวยารักษาใจเกี่ยวกับปัญหาคาการกระทำรุนแรงต่อเด็ก เพราะรากเหตุแห่งความรุนแรงนั้นในมุมมองพระพุทธศาสนา มองว่าที่ปัญหาหรือทุกการกระทำนั้นมีเหตุและปัจจัยแห่งการกระทำเช่นนั้น การกระทำคาการกระทำรุนแรงต่อเด็กก็เช่นเดียวกัน ต้องมีเหตุและปัจจัยให้กระทำเช่นนั้น

ความรุนแรงในมุมมองพระพุทธศาสนา หมายถึงการประทุษร้ายต่อร่างกาย วาจา จิตใจ ต่อบุคคลอื่นที่มีผลเป็นความทุกข์ซึ่งในทางพระพุทธศาสนามีศัพท์ของความรุนแรงอยู่หลายคำเช่นกัน เช่น โกรธ หมายถึงความโกรธ ภาวะที่โกรธ โทสะ ความประทุษร้าย ความพยาบาท พยาบาท หมายถึง ความคิดร้าย มุ่งจำทำร้ายเขา ใครพูดไม่ถูกใจก็คิดตำหนิเขา คิดจะทำร้ายฆ่าเขา ปโทสะ หมายถึง ความประทุษร้าย ความโกรธ ความประสงค์ร้าย วิหิงสา หมายถึง ความเบียดเบียน การทำร้าย โดยสรุปแล้ว การกระทำคาการกระทำรุนแรงในมุมมองพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง สภาวะอารมณ์ที่ส่งผลกระทบทั้งร่างกายและจิตใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ก่อตัวจากจิตใจแล้วส่งผลออกมาทางกายและวาจาทำให้บุคคลผู้กระทำและผู้ถูกระทำความรู้สึกมีความทุกข์และความไม่สบายใจ เตือดร้อนใจ กล่าวได้ว่า การป้องกันความรุนแรงในทางพระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากจิตใจ อันจะส่งผลต่อการกระทำกาย วาจา ตามมา หากใจมีธรรมที่เป็นเครื่องบมเพาะยอมเป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจให้สงบระงับจากความคับข้องใจอันเป็นเหตุให้ไปสู่ความรุนแรงและการทำร้าย

หลักพุทธธรรมที่ผู้เขียนเห็นว่า เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาคาการกระทำรุนแรงต่อเด็ก ในบทความนี้ คือ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า พรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของพรหม พรหม ต้องมีธรรมทั้ง 4 ข้อ คือ เมตตา ความรัก ปราบปรามคืออยากให้เขามีความสุข

กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือให้เขาพ้นจากทุกข์ มุทิตา ความยินดี เมื่อเขาสุขสำเร็จทำได้ดี อุเบกขา ความวางที่เฉยเป็นกลาง ให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ (Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto), 2022) ในทางพระพุทธศาสนาเปรียบ “พ่อแม่เป็นพรหมของลูก” จึงกล่าวได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่จะช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ดูแลเด็ก นำมาใช้ในการดูแลเด็กที่ยังต้องการบ่มเพาะ ด้วยความรักและเมตตา ให้อภัยเพราะยังอ่อนเตี้ยงสา การให้การสั่งสอนจึงพึงกระทำด้วยความรักเอาใจใส่ปรารถนาดีและไม่ใช้การกระทำความรุนแรงต่อเด็กไม่ว่าจะทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ เพราะนอกจากจะผิดพระราชนิบัญญัติคุ้มครองเด็ก 2546 แล้ว ยังทำให้เกิดบาดแผลทางใจต่อเด็กอันส่งผลให้เกิดการส่งต่อความรุนแรงไปใช้กับผู้อื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเสนอการใช้พรหมวิหาร 4 มาใช้เป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทำ ความรุนแรงต่อเด็ก ทั้งในมิติของครอบครัว ผู้ดูแลเด็กหรือหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงภาคเอกชน ชุมชน และสังคม ดังนี้

1. มีจิตเมตตาในการดูแล สั่งสอนบ่มเพาะด้วยความรักและเอาใจใส่

ทั้งนี้ ความรักและความเมตตาต่อเด็ก สำหรับพ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัว ย่อมเป็นเรื่องธรรมดา แต่ในบางครั้งการเลี้ยงดูด้วยความเมตตาแต่ปราศจากการให้ปัญญาก็เสมือนกับการรังแกเด็กทางอ้อม ดังนั้น เมตตาสำหรับพ่อ แม่ที่มีต่อลูก ควรอยู่บนพื้นฐานการเลี้ยงดูที่มีเหตุและผล โดยพ่อ แม่ เป็นแบบอย่างที่ดี ในการแสดงออกด้วยสายตา คำพูด การกระทำด้วยรักและเมตตา และไม่ใช้อารมณ์เมื่อลูกทำผิดหรือมีพฤติกรรมไม่เป็นดังที่คาดหวัง แต่จะใช้ความอดทนในการให้คำสอน แนะนำ อย่างมีเหตุผลและอยู่บนพื้นฐาน ความเข้าใจในมุมมองลูกหรือเด็กในสังคมปัจจุบัน สำหรับผู้มีอาชีพดูแลเด็กการมีจิตรักเด็กให้เสมือนดังลูก อาจทำได้เป็นปัจเจกคน เพราะโดยส่วนใหญ่มาทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพจนบางครั้งทำให้เมตตาจิตที่พึงมีต่อ มนุษย์ลดลงเพราะความอ่อนล้าจากงานที่ทำประจำจึงขาดความรักเอาใจใส่ต่อเด็กและเกิดความประมาท พลังผลอในการใช้อารมณ์และความรุนแรงต่อเด็กโดยไม่ตั้งใจ ดังนั้นสำหรับผู้ดูแลเด็กเป็นอาชีพ สิ่งที่พึง ตระหนักถึงคือ ความรักในงานของคุณค่าของงานที่นำภาคภูมิใจ เพราะได้รับความไว้วางใจจากพ่อแม่ ของเด็กมอบล่องดวงใจให้ดูแล และคาดหวังว่าลูกของตนจะได้รับการดูแลด้วยรักและเอาใจใส่อย่างจริงจัง ภารกิจของบุคลากรภาครัฐที่มีบทบาทดูแลป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก รวมถึงภาคชุมชน และสังคม เมื่อเห็น เด็กมีพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงเป็นอันตรายต่อตนเอง และบุคคลอื่น หากมีความเมตตาเป็นพื้นฐานและตระหนักว่า เด็กเหล่านั้นแม้มิใช่ลูกหลานในสายเลือด แต่ทุกคนล้วนเป็นลูกหลานชาวไทย ที่ยังต้องอาศัยผู้ใหญ่ช่วยกันดูแล ป้องกันภัย การแสดงออกด้วยการตักเตือนแนะนำจึงควรสะท้อนถึงเมตตาผ่านสีหน้า แววตา การกระทำ และวาจาที่ไพเราะไม่ใช้ความรุนแรง เพราะฉะนั้น หากพ่อแม่ หรือผู้ดูแลมีเมตตาเป็นพื้นฐาน จะไม่ทำร้ายเด็ก และความรุนแรงในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น การทำร้ายการทารุณกรรมทั้งหลายจะไม่มีให้เห็น อย่างแน่นอน ด้วยความเมตตาคุณานี้เอง พ่อแม่ ผู้ดูแลก็จะรู้ว่าตนเองมีหน้าที่จัดหาสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานในชีวิต ให้แก่เด็กโดยไม่ขาดตกบกพร่อง

2. มีความกรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กอย่างถูกวิธี

การดูแลเด็กด้วยความกรุณา สำหรับพ่อ แม่ บุคคลในครอบครัว หรือผู้มีอาชีพดูแลเด็ก ไม่ว่าจะลูกจะมี พฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เช่น ก้าวร้าว ไม่ถูกใจ ไม่เชื่อฟัง สิ่งแรกที่ต้องทำคือ 1. ตั้งสติ เพื่อรู้ เท่าทันอารมณ์ตัวเอง หากอารมณ์ยังไม่นิ่ง เมื่อพิจารณาว่าลูกปลอดภัย ให้เดินออกมาจากพื้นที่นั้น แล้วค่อย ให้คำแนะนำช่วยเหลือต่อไป 2. ตั้งรับ แน่นนอนว่าเมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ สถานะอารมณ์เชิงบวกและเชิงลบ จะเกิดขึ้นทันใด ถ้าอารมณ์ยังไม่เย็นพอ อย่าเพิ่งเข้าไปคุยกับลูกเพื่อไม่ให้คำพูดร้าย ๆ หลุดออกไปที่มั่วแทงใจ ลูก ยิ่งพูดไม่ดีกับลูกมากเท่าไร ลูกยิ่งเสียใจมากขึ้นเท่านั้น ไม่มีเด็กคนไหนอยากอยู่กับคนอารมณ์ร้าย นอกจากนี้ลูกอาจเลียนแบบพฤติกรรมไปใช้กับเพื่อนและติดเป็นนิสัยได้ อยากเปลี่ยนพฤติกรรมลูกเริ่มจากปรับ

พฤติกรรมตัวเอง 3. ตั้งใจ ควรเข้าใจลูกและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ช่วยเหลือลูก ๆ ด้วยใจ ให้เขาได้เรียนรู้ ในสิ่งที่ผิดพลาดสอนให้ลูกสร้างความรู้สึกรู้สึกที่หลุดพ้นจากความทุกข์เป็นเบื้องต้นได้ กรณีบุคคลากรภาครัฐที่มี บทบาทดูแลป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก รวมถึงภาคชุมชน และสังคม หากเจอเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือทำเรื่องที่ผิดพลาด ควรแสดงความสงสาร เห็นอกเห็นใจ และร่วมกันหาวิธีแก้ไข เพื่อให้เด็กมีกำลังใจ ทำสิ่ง ๆ นั้นได้ดีขึ้นให้คำแนะนำด้วย

3. มีความมูทิตา ขึ้นชมยินดีในทุก ๆ ความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์

เมื่อเด็กโตขึ้นเวลาทำอะไรประสบความสำเร็จ หรือทำอะไรได้ด้วยตนเอง พ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กจะต้อง แสดงความชื่นชมยินดีกับลูกทุกครั้ง ขึ้นชมเวลาที่เด็กมีความก้าวหน้า มีความสำเร็จ มีความพยายามในสิ่งที่เป็นคุณสมบัติที่ดีทั้งหลายของลูก เช่น ความอดทน ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือผู้อื่น พ่อแม่ หรือผู้ดูแล ต้องแสดงออกให้ลูกเห็น เพราะฉะนั้นการที่เราชื่นชมยินดีกับผู้อื่นเมื่อเขาได้ดี หรือประสบความสำเร็จ หากทำให้ลูกเห็นและสอนลูกให้รู้จักชื่นชมยินดีกับผู้อื่นจะเป็นสิ่งที่ป้องกันความรู้สึกอิจฉาริษยาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างมูทิตาให้เกิดภายในครอบครัวระหว่างพี่น้อง พี่ยินดีกับน้อง น้องยินดีกับพี่ จะนำมาสู่ การปลูกฝังความสามัคคีภายในบ้าน และในการชื่นชมยินดีต้องไม่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าการกำลังโดยเปรียบเทียบ หรือทำให้ไม่เห็นคุณค่าในตัวเอง

4. มีอุเบกขา วางเฉยคอยช่วยเหลือให้กำลังใจและเปิดพื้นที่รับฟัง

พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก จะต้องรู้จักวางเฉยเมื่อเด็กทำอะไรได้แล้ว ไม่ชวนชววยทำให้แต่เฉยโดยคอยมอง อยู่ เราเพียงแต่เฝ้าระวังอยู่ห่าง ๆ และเข้าไปช่วยเหลือเมื่อเขาร้องขอหรือต้องการ เมื่อเขาพลาดพลั้ง นั่นก็คือ จังหวะที่เราจะก้าวเข้าไปหาและปลอบเขาหรือเป็นกำลังใจให้เด็ก หรือในช่วงแรก ๆ ที่เขายังทำอะไรไม่ได้ พ่อแม่มีหน้าที่ฝึกหัดให้เขาทำโดยช่วยเขาก่อน หลังจากนั้นจึงให้เขาลองผิดลองถูกตามความเหมาะสม เมื่อเขาทำได้แล้วจึงถอยห่างออกมาดูเขาเท่านั้นและคอยชื่นชม แต่หากเขายังทำไม่ได้พ่อแม่อาจจะคอย ๆ เข้าไป ช่วยเหลือพอให้เขาตั้งหลักได้จึงปล่อยให้เขาทำด้วยตัวเอง ให้ได้เรียนรู้และพัฒนาเพราะฉะนั้นอุเบกขาเป็น สิ่งสำคัญมากที่จะต้องเข้าใจ เพื่อพ่อแม่จะได้ไม่เข้าไปโอบอุ้มลูกมากเกินไป จนกระทั่งเด็กขาด ความมั่นใจ ขณะเดียวกันลูกก็มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาที่อยู่ตามลำพังเขาก็มีจิตใจ เข้มแข็งและมีความมั่นคงในตนเอง อย่างไรก็ตาม การวางอุเบกขา มิได้หมายถึงความไม่สนใจหรือความรัก แบบตามใจ เพราะความรักลูกนั้นไม่มีขอบเขตก็จริงแต่การปฏิบัติต่อกันต้องมีขอบเขต และต้องให้การอบรม สั่งสอนคุณธรรม กิริยามารยาท เพราะการอบรมสั่งสอนเป็นเรื่องสำคัญ หากเด็ก ๆ ได้รับการอบรมสั่งสอน น้อยไปและได้เห็นตัวอย่างที่ผิด ๆ ตัวอย่างที่ไม่มีคุณธรรม จะทำให้เด็กไม่รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี และจะมี ผลกับเขาในอนาคตเมื่อเขาเติบโตขึ้น (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2019)

นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ หากพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก ไม่เข้มงวดตั้งแต่เล็กส่วนใหญ่จะควบคุมเด็ก ไม่ได้ หากเด็กมีอายุเกิน 5 ปี ไปแล้ว จะมีปัญหาคุณธรรมในอนาคต เป็นผู้ใหญ่ที่เห็นแก่ตัวและประพฤติผิด ศีลธรรม จนอาจกลายเป็นพิษภัยต่อสังคม ดังนั้น ควรสอนคุณธรรม จริยธรรม ตั้งแต่ลูกยังเล็ก และการให้ ความรักอย่างเดียวไม่พอ ต้องอบรมวินัยศีลธรรมให้เกิดภายในตน ควบคุมกันไปและสมดุล การให้เด็กเชื่อฟัง มีสัมมาคารวะ กาลเทศะ หรือมี “หิริโอตตัปปะ” นั้นเอง

การอบรมสั่งสอน จริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม พร้อมระเบียบวินัยด้วยหลักธรรมคำสอนตามแนวทาง พุทธศาสนานี้ จะปกป้องลูกจากภัยอันตรายทั้งปวง โดยไม่ปิดกั้นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้ลูกเห็น คุณค่าของตนเอง รักตนเองเป็น ไม่หลงตน คิดเป็น คิดถูก รู้ดีรู้ชั่ว แยกแยะได้ มองโลกในแง่ดี แก้ปัญหาเป็น

อย่างสร้างสรรค์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (The Center for the Protection of Children's Rights Foundation, 2019)

สรุป

การแก้ไขปัญหาค่าความรุนแรงต่อเด็กนั้น ควรใช้หลักพุทธธรรมและกฎหมายคุ้มครองเด็ก รวมทั้งมาตรการอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน โดยเริ่มจาก ให้ความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมถึงประชาชนชนทั่วไปอย่างถูกต้อง ให้ตระหนักรู้ในการดูแลเด็ก สามารถแยกแยะปัญหาจากการดูแลเด็กได้ มีพรหมวิหาร 4 ในจิตใจ โดยต้องมีความเมตตา กรุณา และความสามารถควบคุมจิตใจไม่ให้ใช้ความรุนแรงต่อเด็ก ซึ่งเป็นตามแนวทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก เลี้ยงดูด้วยความเมตตา เข้าอกเข้าใจ ไม่ซ้ำเติมเด็กด้วยการตำหนิหรือการตี ในโรงเรียนครูก็สอนและดูแลด้วยความรัก ความเมตตา เมื่อมีการแก่งแย่งกันหรือหยอกล้อกัน ก็ควรตักเตือนหรือหาทางแก้ไขปัญหา โดยอาจจะให้เด็กพูดคุยกัน หาทางออกหรือเชิญผู้ปกครองมาร่วมพูดคุย ในส่วนภาคประชาชน คนในสังคมก็ควรที่จะสร้างการตระหนักรู้ให้ทุกคนมีความเคารพในสิทธิเด็ก ไม่ล่วงละเมิดและค่าความรุนแรงต่อเด็ก เมื่อพบเห็นการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กก็ควรเข้าช่วยเหลือหรือแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้หน้าที่ในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายก็ควรจะมีการพิจารณากฎหมายในการคุ้มครองเด็กให้มีความทันสมัย ทันต่อสถานการณ์โลกที่มีความเปลี่ยนแปลง เมื่อทุกภาคส่วนปฏิบัติได้เช่นนี้ เชื่อได้ว่าปัญหาความรุนแรงต่อเด็กซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตก็คงจะเบาบางลงและหมดไปในที่สุด

References

- Department of Women's Affairs and Family Development. (2022). *Report Family Violence Quarterly Comparison (Fiscal Year 2018-2022)*. Retrieved August 8, 2023, from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/31ad614f-db87-4d1c-b409-c66e7f70f67f/>
- Hongsa-nguansri, S. (2014). *Problems of Violence in Children and Teenagers*. Retrieved November 20, 2023, from <https://th.rajanukul.go.th/preview-3563.html>
- Know Violence in Childhood. (2017). *Ending Violence in Childhood: Global Report 2017*. New Delhi: Lopez Design.
- Laongthong, K., Thinsandee, T., & Srisarakham, K. (2019). An Applications of Buddhism's Four Brahmavihara to the Administration for Child Development Center in Kaset Wisai District of Roi et Province. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 2(1), 22-33.
- Legal Affairs Bureau, Office of the Permanent Secretary for Interior. (2023). *Child Protection Act, B.E. 2546 (2003)*. Retrieved August 10, 2023, from http://www.law.moi.go.th/group2_law12.html
- Office of the Permanent Secretary, (2020). *Proposals for Solving the Problem of Violence Against Children*. Retrieved August 10, 2023, from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/recommendations-on-solving-child-abuse-problems>
- Pao-in, W. (2022). *Online Discussion on the Topic Because Children in Pain Are Sick Adults: A Discussion from the Book Erase the Deepest Wound (The Deepest Well)*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.thecoverage.info/news/content/3762>

- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto), (2022). *Your Parents Are Indescribable*. (19th ed.). Bangkok: Thammasapa Buddhism.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1995). *Buddhadhamma (Revised and Expanded Edition)*. (6th ed.). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phutrakul, K. (2023). *Childhood Victims of Violence Tends to Commit Crimes When Growing Up*. Retrieved August 10, 2023, from <https://tna.mcot.net/crime-1214144>
- PPTV Online. (2021). *Revealing Statistics for 16 Years that There Were More than 1,300 Cases of Violence Against Children and Continued Abuse*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.pptvhd36.com/news/>
- Sodsri, S. (2018). The Problem of Family Violence in Thai Society. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(Special Issue), 600-609.
- Tantasuti, B. (2022). *Violence Against Children Create Emotional Wounds*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.thaichildrights.org/articles/violence01/>
- Thairath Online, (2023). *1 Year Old Dies, Victim of a Cruel Babysitter*. Retrieved August 8, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/crime/2629015>
- Thairath Online. (2023). *Prosecuting a Nanny Teacher Child Abuse in "Welfare Home", Saraburi Province*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/society/2697915>
- The Center for the Protection of Children's Rights Foundation. (2000). *Violence Prevention Guide*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.thaichildrights.org/multimedia/stop-violence-book/>
- The Center for the Protection of Children's Rights Foundation. (2019). *Info Graphic Raising Children the Buddhist Way a Happy Home without Violence*. Retrieved August 10, 2023, from <https://www.thaichildrights.org/articles/info-graphic-happyhome/>
- UNICEF. (2020). *Designing Parenting Programmes for Violence Prevention: A Guidance Note*. Retrieved November 18, 2023, from <https://www.unicef.org/documents/designing-parenting-programmes-violence-prevention-guidance-note>
- Wacharasin, C., Khamngoen, R., & Sriprasan, C. (2018). Factors Related to Violence in Families with School Age Children. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 5(2), 189-200.
- Wasi, P. (1998). *Buddhism and Society*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- World Health Organization (WHO). (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.